

ceho, dualita tvorivej transcencie a konštanty je obsiahnutá v samom pojme vývinu a ním i prekonaná. Dejiny chápané ako vývin znamenajú, že sa zmeny odohrávajú na jednej platforme. Sú to však zmeny nie opakujúce, ale rozvíjajúce, nadväzujúce prekonávaním. Súvisia s predošlým, nepretrhávajú nič súvislosti bez toho, aby neustrnuli. Súvisia práve tvorbou nového z predošlého. Práve toto rozvíjanie zvnútra (v súvislosti) tu znamená, že vznik nového je aktom nielen organickým, ale aj tvorivým. Tak sa v koncepte vývinu zjednocuje nielen napätie súvislosti a inovácie, ale aj tvorivej transcencie a aktivity. Nejde o celkom neosobné metafyzické a tajuplné (= prírodou) determinované rozvíjanie. Ide o tvorivý vývin, o súvislosť medzi dielami, nie o súvislosť naddielovú; o tvorbu vývinu, nie o metafyzický zdroj. Tak sa rozvíjanie vnútornej potencie odohráva ako veľmi reálny a materiálny akt — ako stvárňovanie. Nové z predošlého sa rodí rozvíjaním pochopeným ako utváranie. Aj najtvorivejší čin sa chápe ako súvislý s predošlým výtvorom a je stvárnením potencionálne v ňom jestvujúcej možnosti. Miera tvorivosti sa nevidí len v schopnosti presahu, ale aj vyvodenia dôsledkov. Tak súvisí pól „vitalistického“ vyvíjania s reálnou výtvornosťou. Originálnosť a vývinová súvislosť sú spojené mostom dôslednosti (rozvoja), tak ako sú vývin s tvorivosťou, rozvíjanie so schopnosťou transcencie spojené výtvornosťou. Novosť je tu logicky vyvodeným dôsledkom z predošlej faktickosti (stvárnenosti); tvorivosť je schopnosť vyvodzovať, rozvíjať dôsledky, až do vyčerpania vnútorných potencií. Znamená to, že umelecký vývin je v Kotalovej „kunsthistorike“ absolútne autonómny? Že je len vyčerpaním všetkých vnútorných potencií, a teda stojí na niekoľkých spočítateľných konštantách, ktoré tak vlastne protirečia pred chvíľou zistenému uctievaniu jedinečnosti? Mení sa atomizmus diel alebo foriem len na inú formu atomizmu — atomizmus vývinových radov, ktoré sa „vyžívajú“ vyčerpávaním svojich potencií a rodia sa metafyzickým zjavením? Je vývin umenia v Kotalovom chápaní čisto imanentistický, a len spomenutá imanencia (rozvíjanie vnútornej potencie) mu zaručuje originálnosť? Nesklá každé absolútne imanentistické chápanie vývinu späť k metafyzike „z neba spadnutých“, ďalej nevyvetliteľných zjavení? Nie je imanentistické chápanie v rozpore s kontinuálnym ponímaním vývinu? Veď raz musí rozvíjanie potencie začať a raz sa musí

dovŕšiť. Nevedie imanentistické chápanie skôr ku koncepcii cyklického krúženia, resp. kyvadlového pohybu medzi zvyčajne dvoma základnými potenciami, ktoré je svojou podstatou psychologicky axiomatizované, t. j. dejiny sa chápu ako reduplikát ľudskej psychiky, ktorá sa už interpretovala ako dualita vlastností dejinne nemenných?

Hoci je inovačná stránka vývinovej dynamiky v Kotalovej koncepcii nesporne primárnou, nemožno hovoriť o úplnej neprítomnosti faktora konštantnosti v jeho ponímaní umeleckého vývinu. Nielen podstata umeleckosti („kvalita“, jedinečnosť, schopnosť vývinu tvorby) sa chápe ako trvalá. Sama dejinná dynamika obsahuje v Kotalovom podaní isté opakujúce sa zložky. Pri datovaní anonymných diel vychádzal Kotal z otázky: „ešte alebo už?“ Vývin je síce neustále konkrétny, predsa však v ňom podľa Kotala jestvuje: a) istý rytmus, istá návratnosť do podobných vývinových polôh na inej úrovni, ktorá môže zviest na nesprávnu stopu pri časovom určovaní; b) istá rozpätosť, rozsah, určený niekoľkými (spravidla dvoma) základnými prúdmi, dvoma pólmami. Dejiny sú síce v Kotalovej koncepcii poňaté, permanentne konkrétne a inovačné na úrovni vývinu. Hlavnou úlohou historika je predovšetkým rekonštrukcia vývinovej zviazanosti, logiky tejto konkrétnej dynamiky. Nejde však o prúdeň bez hocakých konštantných faktorov, aj keď tieto faktory členia neustálu novosť vývinovej dynamiky len sekundárne, aj keď sa nechápu ako samé jadro dejinnosti, aj keď nemajú charakter historických zákonov, ako povedzme u Riegla alebo Wölfflina. Spojenie empirie s abstrakciou nemá teda u Kotala rieglóvskú podobu; jeho miesto je v rade Wickhoff—Dvořák—Kramář. A to aj napriek tomu, že sa konkrétny genetizmus syntetizuje s abstrakciou dejinnej dynamiky do veľkých (zvyčajne dvoch) protitahových prúdov, čo nezaprie rieglóvskú inšpiráciu.³⁵

Dejinné konštanty sú u Kotala základnými vývinovými prúdmi, ktoré sú však nielen geograficky konkrétne viazané, ale predovšetkým konkrétne historické. Dejinné konkrétne dávajú istú štruktúru, členitosť, netvorí však jej podstatu, ale len bázu. Zároveň ide o polaritu postoja k svetu, čo súvisí s chápaním podstaty umenia ako trvalej, stálej. Zakladá sa na premise siahajúcej k Rieglu, že umenie je permanentným, i keď charakterom sa meniacim vzťahom k nemennému objektu, k realite. Dejiny umenia sú zmenami vzťahu, zmenami chápania, nie však zme-